

ფილოსოფია და სოციალური მეცნიერებები დღეს
PHILOSOPHY AND SOCIAL SCIENCES TODAY

თენგიზ ირემაძე, ჰელმუტ შნაიდერი,
გიორგი ხუროშვილი, ლალი ზაქარაძე,
მიხეილ გოგატიშვილი, გიორგი თავაძე

ფილოსოფიური ურბანისტიკა



Tengiz Iremadze, Helmut Schneider,
Giorgi Khuroshvili, Lali Zakaradze,
Mikheil Gogatishvili, Giorgi Tavadze

PHILOSOPHISCHE
URBANISTIK

თბილისი 2014 Tbilisi

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტი

GRIGOL ROBAKIDZE UNIVERSITY
INSTITUTE OF PHILOSOPHY AND SOCIAL SCIENCES

იოანე პეტრინის სახელობის საფილოსოფიო
საზოგადოება
IOANE PETRITSI PHILOSOPHICAL SOCIETY

რედაქტორები:

პროფ., დოქტ. თენგიზ ირემაძე (თბილისი)

პროფ., დოქტ. ჰელმუტ შნაიდერი (კასელი/თბილისი)

Editors:

Prof. Dr. Tengiz Iremadze (Tbilisi)

Prof. Dr. Helmut Schneider (Kassel/Tbilisi)

რეცენზენტები:

პროფ., დოქტ. უდო რაინჰოლდ იეკი (ბოხუმი)

პროფ., დოქტ. დოდო ლაბუჩიძე (თბილისი)

პროფ., დოქტ. მზია შელია (თბილისი)

Reviewers:

Prof. Dr. Udo Reinhold Jeck (Bochum)

Prof. Dr. Dodo Labuchidze (Tbilisi)

Prof. Dr. Mzia Shelia (Tbilisi)

© თენგიზ ირემაძე, 2014

© Tengiz Iremadze, 2014

პირველი ქართული გამოცემა, 2014

გამომცემლობა „ნეკერი“, 2014

ISBN 978-9941-457-01-2

სარჩევი

<i>თენგიზ ირემაძე, ჰელმუტ შნაიდერი</i> ფილოსოფიური ურბანისტიკა. თეორია ადამიანური სივრცის შესახებ	5
<i>ჰელმუტ შნაიდერი</i> უტოპიური ქალაქის სიმბოლიკა.....	14
<i>გიორგი ხუროშვილი</i> იერუსალიმი და ათენი ფილოსოფიური ურბანისტიკის პერსპექტივიდან.....	30
<i>ლალი ზაქარაძე</i> მოსკოვი, როგორც საბჭოთა აზროვნების ტოპოსი, ვალტერ ბენიამინის ქალაქის სემიოტიკაში	45
<i>მიხეილ გოგატიშვილი</i> ანარქიული ქალაქის სოციალური ეკოლოგია (ვარლამ ჩერქეზიშვილი და მიურეი ბუკჩინი)	72
<i>გიორგი თავაძე</i> ურბანული სოციოლოგიის ორი პოლუსი: „მშვიდობიანი“ ურბანიზმიდან „ახალ სამხედრო ურბანიზმამდე“ (გეორგ ზიმელი, ლუის ვირთი, სტივენ გრეჰემი)	97
<i>თენგიზ ირემაძე</i> ქალაქის იდეის კრიზისი. ურბანული სივრცის ეპიფენომენტა კრიტიკისათვის	122
სახელთა საძიებელი	142
ქალაქთა საძიებელი	145
წიგნის ავტორები	159

Contents

<i>Tengiz Iremadze, Helmut Schneider</i> Philosophische Urbanistik. Eine Theorie des humanen Raums	10
<i>Helmut Schneider</i> Symbolics of Utopian City	14
<i>Giorgi Khuroshvili</i> Jerusalem and Athens from the Perspective of Philosophical Urbanism	30
<i>Lali Zakaradze</i> Moscow as the Topos of Soviet Thought in Walter Benjamin's Semiotics of the City	45
<i>Mikheil Gogatisvili</i> The Social Ecology of Anarchical City (Varlam Cherkezishvili and Murray Bookchin)	72
<i>Giorgi Tavadze</i> Two Poles of Urban Sociology: from "Peaceful" Urbanism to "New Military Urbanism" (Georg Simmel - Louis Wirth - Stephen Graham)	97
<i>Tengiz Iremadze</i> The Crisis of the Idea of City. The Criticism of Urban Space's Epiphenomena	122
Index	142
Notes on Contributors	160

ფილოსოფიური ურბანისტიკა. თეორია ადამიანური სივრცის შესახებ

1. სისტემატური კლასიფიკაცია

მრავალრიცხოვანი შემამზადებელი კვლევებისა და ფილოსოფიურ დისკურსებში ქალაქის თემატიკის ჩართვის შემდეგ, ფილოსოფიური ურბანისტიკის, როგორც დამოუკიდებელი ფილოსოფიური დისციპლინის დაფუძნება, აუცილებელ ამოცანად გვესახება. ფილოსოფიური სისტემატიზაციის ფარგლებში შესაძლებელია, რომ ფილოსოფიური ურბანისტიკა კულტურის ფილოსოფიის, მეტადრე კი კულტურის ანთროპოლოგიის შემადგენელ ნაწილად გავიაზროთ. აღნიშნული დისციპლინის საფუძველს ქმნის სივრცე, რომელიც, როგორც გარდაქმნილი, ადამიანური სივრცე, არსებითად ახალ თვისებრიობას იძენს. სხვა დისციპლინები, რომლებსაც შეუძლიათ თავისი ნვლილის შეტანა ფილოსოფიურ ურბანისტიკაში, არის ესთეტიკა (კერძოდ, არქიტექტურის თეორია), სოციალური თეორია, კომუნიკაციისა და მედიის თეორიები. ფილოსოფიური

ურბანისტიკა, როგორც ადამიანური სივრცის ფილოსოფია, თავის მხრივ, მჭიდრო კავშირშია ფილოსოფიურ გეოგრაფიასთან.¹

ფილოსოფიური ურბანისტიკის ბირთვს ქმნის მოძღვრება სახლის შესახებ. ფილოსოფიის ქალაქთან კავშირი მრავალი კონკრეტული ქალაქის სახით ვლინდება. ეს კარგად ჩანს ათენისა და იერუსალიმის, ბალდადისა და ფლორენციის, ალექსანდრიისა და რომის, ტოკიოსა და მოსკოვის და კიდევ სხვა მრავალი ქალაქის მაგალითზე.

ქალაქის ნაგებობების სემიოტიკა მათ საზღვრის ააშკარავებს. ფილოსოფიური ურბანისტიკის რეფლექსიის საგანს განეკუთვნება, ასევე, ქალაქში ბუნების გამოვლინება – მცენარეების, ცხოველების და ლანდშაფტის ფორმების (მდინარე, მთა და ა.შ.) სახით.

2. ტერმინოლოგია

ურბანისტიკის ტერმინოლოგია, ფართოდ გავრცელებული გამოყენების ქრილში, არაერთგვაროვანია. თავად ტერმინი – „ფილოსოფიური ურბანისტიკა“ – სიახლეს წარმოადგენს. მისი სინონიმია „ქალაქის ფილოსოფია“. ურ-

1 იხ. ჰ. შნაიდერი, „ფილოსოფიური გეოგრაფია“, გერმანულიდან თარგმნა გ. თავაძემ, თბილისი: „ნიკერი“, 2010.

ბანისტიკა, ფართო აზრით, მრავალ ემპირიულ, გამოყენებით და კონკრეტულ დისციპლინას მოიცავს. „ურბანიზმი“, უწინარეს ყოვლისა, პრაქტიკაზე ორიენტირებულ დამოკიდებულე-ბასა და ცხოვრების წესს გამოხატავს.

3. არსებული კვლევები

ჯერჯერობით არ არსებობს მწყობრად ჩამოყალიბებული ფილოსოფიური თეორია ქალაქის შესახებ და, შესაბამისად, არ არსებობს მისი შემსწავლელი ფილოსოფიური დისციპლინაც. არსებობს მხოლოდ ცალკეული ნაშრომები, რომლებშიც ქალაქის ესა თუ ის ასპექტია გამოკვლეული. აქ ყურადღება გამახვილებულია ქალაქის შემადგენელ ცალკეულ ელემენტებზე: სახლებზე, ტაძრებზე, ხიდებზე, ტრანსპორტზე, ბალებზე, პარკებზე და თვით უტოპიურ ქალაქზეც კი. ამგვარი განაზრებების სათავეებთან დგას ვალტერ ბენიამინი, რომელმაც, როგორც მოხეტიალემ (*flâneur*), თავის „პასაჟების ნაშრომში“² დაგვიტოვა სისტემატური განაზრებები პარიზის, მარსელის, მოსკოვის, ნეაპოლისა და სხვა ქალაქების შესახებ. მარტინ ჰაიდეგერისთვის ამოსავალი

2 იხ. W. Benjamin, Das Passagen-Werk, in: Ders., Gesammelte Schriften, Bd. 5, hrsg. von R. Tiedemann, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1982.

იყო სახლის ცნება (იხ. მისი ნაშრომი „შენება – ცხოვრება – აზროვნება“)³, ხოლო ჰაინც პეტ-ცოლდმა (1941–2012) თავის მრავალრიცხოვან შრომებში ნაყოფიერად განავითარა ბენიამინის იდეები.⁴

ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევით ინსტიტუტში (გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი) 2009 წელს ჩამოყალიბდა სამუშაო ჯგუფი სამი ერთმანეთთან დაკავშირებული სფეროს გამოსაკვლევად. ეს სფეროებია: ინტერკულტურული ფილოსოფია,

3 იხ. M. Heidegger, „Bauen Wohnen Denken“, in: Martin Heidegger, *Gesamtausgabe*, Bd. 7, Vorträge und Aufsätze (Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2000), S. 145-164.

4 იხ. H. Paetzold (ed.), *City Life: Essays on Urban Culture*, Maastricht: Jan Van Eyck Editions, 1997; H. Paetzold, *Symbol, Culture, City. Five Exercises in Critical Philosophy of Culture*, Maastricht: Jan Van Eyck Akademie, 2000; H. Paetzold, „Urbanismus“, in: *Ästhetische Grundbegriffe. Historisches Wörterbuch in sieben Bänden*, Bd. 6, hg. von K. Barck, M. Fontius, D. Schlenstedt, B. Steinwachs und F. Wolfzettel, Stuttgart: Metzler, 2005, S. 281-311; H. Paetzold (ed.), *Integrale Stadtkultur (Philosophische Diskurse 7)*, Weimar: Verlag der Bauhaus-Universität Weimar, 2006. ქალაქის ფილოსოფიის შესახებ ჰაინც პეტცოლდის სხვა ნაშრომები იხილეთ მის სრულ ბიბლიოგრაფიაში: W. Schmied-Kowarzik, H. Schneider (eds), *Zwischen den Kulturen. Im Gedenken an Heinz Paetzold (Kasseler Philosophische Schriften – Neue Folge 5)*, Kassel: Kassel University Press, 2012, S. 259-271.

ფილოსოფიური გეოგრაფია და ფილოსოფიური ურბანისტიკა.⁵ წინამდებარე ტომი სწორედ ამ ჯგუფის წევრების ინტენსიური და პროდუქტიული თანამშრომლობის ნაყოფია.

5 იხ. თ. ირემაძე (რედ.), ახალი სამეცნიერო-კვლევითი პროექტები ფილოსოფიაში (ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტი. ფილოსოფიის მსოფლიო დღისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, 2010 წლის 18 ნოემბერი), თბილისი: „გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 2010.

Tengiz Iremadze
Helmut Schneider

PHILOSOPHISCHE URBANISTIK. EINE THEORIE DES HUMANEN RAUMS

1. Systematische Einordnung

Nach zahlreichen Vorarbeiten und der Einbeziehung der Stadt in viele philosophische Diskurse scheint es eine lohnende Aufgabe zu sein, die philosophische Urbanistik als einen Teilbereich der Philosophie zu etablieren. In einer Systematik der Philosophie könnte man die philosophische Urbanistik als einen Teil der Kulturphilosophie verstehen, näherhin der Kulturanthropologie. Die natürliche Basis ist der Raum, der als bebauter, humaner Raum eine eigene Qualität bekommt. Weitere Teilbereiche, die in die philosophische Urbanistik hineinspielen, sind die Ästhetik mit einer Theorie der Architektur, die Kommunikationstheorie, die Sozialtheorie und Medientheorie. Als Philosophie des humanen Raums hängt sie wiederum mit der philosophischen Geographie zusammen.¹ Das

1 Vgl. H. Schneider, *Philosophische Geographie*, aus dem Deutschen ins Georgische übersetzt von G. Tavadze, Tbilisi: Nekeri, 2010.

Grundelement der philosophischen Urbanistik ist die Lehre vom Haus. Die Bindung der Philosophie an die Stadt wird in den philosophischen Physiognomien vieler Städte konkret sichtbar. Athen und Jerusalem, Bagdad und Florenz, Alexandrien und Rom, Tokyo und Moskau sind nur Beispiele von vielen anderen. Eine Semiotik der gebauten Elemente der Stadt erschließt ihre Bedeutung. Das Hereinragen der Natur in die Stadt mit Pflanzen, Tieren und Landschaftsformen (Fluß, Berg) gehört ebenfalls in eine Theorie der Stadt.

2. Terminologie

Die Terminologie der Urbanistik in einem allgemeineren, weiten Gebrauch ist uneinheitlich. „Philosophische Urbanistik“ ist eine Neuprägung. Ein Synonym wäre „Philosophie der Stadt“. Urbanistik im allgemeinsten Sinn umfaßt viele empirische, praxisbezogene und einzelwissenschaftliche Teilbereiche. „Urbanismus“ ist eine primär praxisbezogene Einstellung und Lebensform.

3. Bisherige Ansätze

Eine ausgearbeitete Theorie der Stadt als philosophische Disziplin liegt bisher nicht vor. Es gibt nur einzelne Ansätze in verschiedenen Kontex-

ten. Die baulichen Elemente der Stadt fanden jedoch Beachtung als Einzelelemente, z. B. das Haus und der Tempel, die Brücke und der Verkehr, der Garten und der Park, die utopische Stadt. Walter Benjamin als Flaneur begann mit systematischen Reflexionen über Paris, Marseille, Moskau, Neapel („Passagen“).² Martin Heidegger ging vom Haus aus („Bauen – Wohnen – Denken“).³ In verschiedenen Arbeiten von Heinz Paetzold (1941–2012) findet sich eine erfolgreiche Weiterentwicklung des Ansatzes von Walter Benjamin.⁴

2 Vgl. W. Benjamin, *Das Passagen-Werk*, in: Ders., *Gesammelte Schriften*, Bd. 5, hrsg. von R. Tiedemann, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1982.

3 Vgl. M. Heidegger, „Bauen Wohnen Denken“, in: Martin Heidegger, *Gesamtausgabe*, Bd. 7, Vorträge und Aufsätze (Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2000), S. 145-164.

4 Vgl. H. Paetzold (ed.), *City Life: Essays on Urban Culture*, Maastricht: Jan Van Eyck Editions, 1997; H. Paetzold, *Symbol, Culture, City. Five Exercises in Critical Philosophy of Culture*, Maastricht: Jan Van Eyck Akademie, 2000; H. Paetzold, „Urbanismus“, in: *Ästhetische Grundbegriffe. Historisches Wörterbuch in sieben Bänden*, Bd. 6, hg. von K. Barck, M. Fontius, D. Schlenstedt, B. Steinwachs und F. Wolfzettel, Stuttgart: Metzler, 2005, S. 281-311. H. Paetzold (ed.), *Integrale Stadtkultur (Philosophische Diskurse 7)*, Weimar: Verlag der Bauhaus-Universität Weimar, 2006. Weitere Arbeiten von Heinz Paetzold über die Philosophie der Stadt finden sich in seiner *Gesamtbibliographie*: W. Schmied-Kowarzik, H. Schneider (eds), *Zwischen den*

Am Institut für Philosophie und Sozialwissenschaften der Grigol Robakidze Universität (Tbilisi) hat sich 2009 eine Arbeitsgruppe gebildet für die drei zusammenhängenden Forschungsgebiete: Interkulturelle Philosophie, Philosophische Geographie, Philosophische Urbanistik.⁵ Der vorliegende Band ist in diesem Forschungszusammenhang entstanden.

Kulturen. Im Gedenken an Heinz Paetzold (Kasseler Philosophische Schriften – Neue Folge 5), Kassel: Kassel University Press, 2012, S. 259-271.

- 5 Vgl. T. Iremadze (ed.), Des projets nouveaux de la recherche scientifique en philosophie (L'Institut de Philosophie et de Recherches des Sciences Sociales. La conférence scientifique à l'occasion de la Journée Internationale de la Philosophie. Le 18 novembre, 2010), Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2010.

ბრიკოლ რობაჩიძის სახელობის უნივერსიტატი
ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა
კვლევითი ინსტიტუტი
გამოცემული სამეცნიერო ნაშრომების წუსხა:

I. სამეცნიერო სერია

„ფილოსოფია, სოციოლოგია, მედიის თეორია“:

- ტ. 1: ნიცშე საქართველოში. ეძღვნება თამაზ ბუაჩიძის ნათელ ხსოვნას, რედაქტორ-შემდგენი: თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 246 გვ.
- ტ. 2: ფილოსოფია – დიალექტიკა – ლოგიკა. სავლე წერეთლის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, რედაქტორ-შემდგენელი: ლალი ზაქარაძე და თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2008, 200 გვ.
- ტ. 3: სიცოცხლის ფილოსოფია. პრობლემები და პერსპექტივები, რედაქტორ-შემდგენელი: ლალი ზაქარაძე და მიხეილ გოგატიშვილი, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2009, 88 გვ.
- ტ. 4: ლალი ანთიძე: ნიკოლოზ ლოსკის ინტუიტივიზმი, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 244 გვ.
- ტ. 5: *Philosophy in Global Change. Jubilee volume dedicated to the 65th anniversary of Burkhard Mojsisch.* Edited by Tengiz Iremadze in collaboration with Helmut Schneider and Klaus J. Schmidt, Publishing House “Nekeri”, Tbilisi 2011, 436 pp.
- ტ. 6: აღმოსავლეთი და დასავლეთი. ინტერკულტურული და ინტერდისციპლინური კვლევები. რედაქტორ-შემდგენლები: თენგიზ ირემაძე და გურამ თევზაძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2012, 226 გვ.
- ტ. 7: ბერნჰარდ ვალდენფელსი: გზები ფენომენოლო-

გიისა, პასუხს რომ იძლევა, ფრანგულიდან ქართულად თარგმნა დოდო ლაბუჩიძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 120 გვ.

II. სამეცნიერო სერია

„ფილოსოფია და სოციალური მეცნიერებები დღეს“:

თენგიზ ირემაძე: ვალტერ ბენიამინი. ცხოვრება, მოღვაწეობა, აქტუალობა, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2008, 108 გვ.

Tengiz Iremadze: Der Aletheiologische Realismus. Schalwa Nuzubidze und seine neuen Denkansätze, “Nekeri”, Tbilisi, 2008, 117 S.

ბურკჰარდ მოიზიში: ჰუმანიზმის ეპისტემოლოგია, ინგლისურიდან ქართულად თარგმნა გიორგი ბარამიძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2009, 90 გვ.

ჰელმუტ შნიდერი: ფილოსოფიური გეოგრაფია, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 120 გვ.

უდო რაინჰოლდ იეკი: განაზრებანი ქართული ფილოსოფიის შესახებ, გერმანულ და ქართულ ენებზე, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა ლალი ზაქარაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 88 გვ.

ჰელმუტ შნიდერი, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე, დოდო ლაბუჩიძე, თენგიზ ირემაძე: რა არის თავისუფლება? დიდი მოაზროვნეები თავისუფლების არსის შესახებ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 144 გვ.

გრიგოლ რობაქიძე და თანამედროვე აზროვნება, რედაქტორ-შემდგენლები: მამუკა თავხელიძე, თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 144 გვ.

ევროპული პასუხისმგებლობა. მერაბ მამარდაშვილის დაბადებიდან 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები (14 დეკემბერი, 2010 წელი, თბილისი), მთავარი რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, რედაქტორები: ლალი ზაქარაძე, დოდო ლაბუჩიძე, გიორგი ბარამიძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 224 გვ.

უდო რაინჰოლდ იეკო: განაზრებანი ქართული ფილოსოფიის შესახებ, გერმანულ და ქართულ ენებზე, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა ლალი ზაქარაძემ, *მეორე გამოცემა,* გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2012, 92 გვ.

ევროპული პასუხისმგებლობა. მერაბ მამარდაშვილის დაბადებიდან 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები (14 დეკემბერი, 2010 წელი, თბილისი), მთავარი რედაქტორი: თენგიზ ირემაძე, რედაქტორები: ლალი ზაქარაძე, დოდო ლაბუჩიძე, გიორგი ბარამიძე, *მეორე გამოცემა,* გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 226 გვ.

ჰელმუტ შნაიდერი, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე, დოდო ლაბუჩიძე, თენგიზ ირემაძე: რა არის თავისუფლება? დიდი მოაზროვნეები თავისუფლების არსის შესახებ, *მეორე გამოცემა,* გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 148 გვ.

თენგიზ ირემაძე: ალეთიოლოგიური რეალიზმი. შალვა ნუცუბიძე და მისი აზროვნების ახლებური საწყისები, გერმანულიდან ქართულად თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 118 გვ.

გიორგი თავაძე: შატლი ფილოსოფიური გეოგრაფიის პერსპექტივიდან, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 240 გვ.

თენგიზ ირემაძე, *ჰელმუტ შნაიდერი, გიორგი ხუროშვილი, ლალი ზაქარაძე, მიხეილ გოგატიშვილი, გიორგი თავაძე: ფილოსოფიური ურბანისტიკა, გამომცემლობა „ნეკერი“*, თბილისი, 2014, 160 გვ.

III. სამეცნიერო-მთარგმნელობითი სერია
„ფილოსოფია-სოციოლოგიის კლასიკური და თანამედროვე ტექსტები. თარგმანები“:

- ტ 1: *ნიკლას ლუმანი: საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სისტემის ცვლილებანი და მასობრივი მედია*, გერმანულიდან თარგმნა დევი დუმბაძემ, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 37 გვ.
- ტ. 2: *ანრი ბერგსონი: ცნობიერება და სიცოცხლე*, ფრანგულიდან თარგმნა დოდო ლაბუჩიძე-ხოფერიამ, გამომცემლობა „არხე“, თბილისი, 2007, 44 გვ.
- ტ. 3: *კარლ შმიტი: ხმელეთი და ზღვა. მსოფლიო-ისტორიული განაზრება*, გერმანულიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2010, 180 გვ.

IV. სამეცნიერო სერია

„აღმოსავლეთი და დასავლეთი – კულტურათა დიალოგი“:

- ტ. 1: *ჰელმუტ შნაიდერი: ძენ-ბუდიზმის ესთეტიკა. ვაბისაბი და მშვენიერების ევროპული იდეა*, გერმანულიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2012, 44 გვ.
- ტ. 2: *გიორგი თავაძე: რუკების ძალა. გელათი და „კავკასიური ფილოსოფიის“ ცნება ინტერკულტურული ფილოსოფიის ქრილში*, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 52 გვ.

**V. ფრიდრიხ ნიცშეს რჩეული თხზულებები ქართულ
ენაზე (აკადემიურ-კრიტიკული გამოცემა):**

- ტ. 1: **ფრიდრიხ ნიცშე: *Ecce homo*. როგორ ხდება ადამიანი**
ის, რაც ის არის, გერმანულიდან თარგმნა, შენიშვნები
და გამოკვლევა დაურთო გიორგი თავაძემ, ტომის
რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე,
გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2011, 248 გვ.

გამოსაცემად მზადაა:

- ტ. 2: **ფრიდრიხ ნიცშე: კერპების მწუხრი, ანუ როგორ**
ფილოსოფოსობენ ჩაქუჩით, გერმანულიდან თარგმ-
ნა გიორგი თავაძემ, ტომის რედაქტორები: თენგიზ
ირემაძე, ლალი ზაქარაძე.

VI. ინსტიტუტის ცალკეული გამოცემები:

ფილოსოფია, სოციოლოგია, პოლიტოლოგია, რე-
დაქტორ-შემდგენლები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზა-
ქარაძე, გიორგი ბარამიძე, მიხეილ გოგატიშვილი,
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
გამომცემლობა, თბილისი, 2007, 80 გვ.

**ქართული აზროვნება, განათლების პრობლემები, ჰუმან-
ნიზმის ეპისტემოლოგია**, რედაქტორ-შემდგენლები:
თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გიორგი ბარამიძე,
მიხეილ გოგატიშვილი, გრიგოლ რობაქიძის სახელო-
ბის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2008,
76 გვ.

**ალექსანდრე ჰამილტონი, ჯეიმს მედისონი, ჯონ ჯეი: ფე-
დერალისტი. პოლიტიკური ესეები**, ინგლისურიდან
ქართულად თარგმნა გიორგი ბარამიძემ, სამეცნიერ-
ო რედაქტორი: მიხეილ გოგატიშვილი, გრიგოლ
რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემ-
ლობა, თბილისი, 2008, 584 გვ.

საზოგადოება, ცოდნის ტრანსფორმაცია, ფილოსოფია, რედაქტორ-შემდგენლები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გიორგი ბარამიძე, მიხეილ გოგატიშვილი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2009, 96 გვ.

G. Baramidze, M. Gogatishvili, L. Zakaradze, U. R. Jeck, D. J. Lacey (eds), (Neo)Platonism and Modernity. Materials of the International Conference dedicated to Tengiz Iremadze's book „Konzeptionen des Denkens im Neuplatonismus“, June 30, 2008, Publishing House “Nekeri”, Tbilisi 2009, 136 pp.

ახალი სამეცნიერო-კვლევითი პროექტები ფილოსოფიაში, რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, მიხეილ გოგატიშვილი, დოდო ლაბუჩიძე, გიორგი თავაძე, თბილისი, 2010, 50 გვ.

ალექსის დე ტოკვილი: დემოკრატია ამერიკაში, ფრანგულიდან თარგმნა დოდო ლაბუჩიძემ, წინათქმა დაურთო თენგიზ ირემაძემ, სამეცნიერო რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2011, 592 გვ.

ლეო შტრაუსი: რა არის პოლიტიკური ფილოსოფია? ინგლისურიდან თარგმნა და წინასიტყვაობა დაურთო გიორგი ხუროშვილმა, რედაქტორები: მიხეილ გოგატიშვილი, გიორგი ბარამიძე, თენგიზ ირემაძე, გამომცემლობა „საუნჯე“, თბილისი, 2011, 130 გვ.

თომას პეინი: სალი აზრი, ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი თავაძემ, წინათქმა დაურთო თენგიზ ირემაძემ, სამეცნიერო რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, დოდო ლაბუჩიძე, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2012, 146 გვ.

ბერჯამინ ფრანკლინი, ჯონ ადამსი, თომას ჯეფერსონი, ჯეიმს უილსონი, ბენჯამინ რაში: ამერიკელ განმანათლებელთა პოლიტიკური ესეები. ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი ხუროშვილმა. რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, ლალი ზაქარაძე, გიორგი თავაძე. გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2013, 180 გვ.

ლეო შტრაუსი: იერუსალიმი და ათენი. შესავალი განაზრებანი, ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი ხუროშვილმა. სამეცნიერო რედაქტორები: თენგიზ ირემაძე, მიხეილ გოგატიშვილი, გიორგი თავაძე. გამომცემლობა „საუნჯე“, თბილისი, 2013, 112 გვ.

თენგიზ ირემაძე: ფილოსოფია ეპოქათა და კულტურათა გზაგასაყარზე. ინტერკულტურული და ინტერდისციპლინური კვლევები, სამეცნიერო რედაქტორები: გიორგი ბარამიძე, ლალი ზაქარაძე, უდო რაინჰოლდ იეკი, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი, 2013, 170 გვ.

INSTITUTE OF PHILOSOPHY AND SOCIAL SCIENCES

1. Philosophy, Sociology, Media Theory

Series List:

1. Tengiz Iremadze (ed.), *Nietzsche in Georgia. In memoriam Tamaz Buachidze (1930-2001)*, Tbilisi: Arkhe, 2007, 246 pp., in Georgian.
2. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze (eds.), *Philosophy – Dialectic – Logic. Dedicated to the 100th anniversary of Savle Tsereteli*, Tbilisi: Meridiani, 2008, 200 pp., in Georgian.
3. Lali Zakaradze, Mikheil Gogatishvili (eds.), *Philosophy of Life. Problems and Perspectives*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2009, 88 pp., in Georgian.
4. Lali Antidze, *Nikolay Lossky’s Intuitivism*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2010, 244 pp., in Georgian.
5. Tengiz Iremadze (ed.), (in collaboration with Helmut Schneider and Klaus J. Schmidt), *Philosophy in Global Change. Jubilee volume dedicated to the 65th anniversary of Burkhard Mojsisch*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2011, 436 pp.
6. Tengiz Iremadze, Guram Tevzadze (eds.), *East and West. Intercultural and Interdisciplinary Studies. Dedicated to the 60th anniversary of Udo Reinhold Jeck*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2012, 226 pp., in Georgian.
7. Bernhard Waldenfels, *Responsive Phenomenology*, translated by Dodo Labuchidze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 120 pp., in Georgian.

Forthcoming:

Giorgi Tavadze, *Philosophical Geography: History, Problems, and Perspectives*.

2. *Philosophy and Social Sciences Today*

Series List:

1. Tengiz Iremadze, *Walter Benjamin: Life, Work, Actuality*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2008, 108 pp., in Georgian.
2. Tengiz Iremadze, *Der Aletheiologische Realismus. Schalwa Nuzubidse und seine neuen Denkansätze*, Tbilisi: Nekeri Verlag, 2008, 117 S.
3. Burkhard Mojsisch, *Epistemology of Humanism*, translated by Giorgi Baramidze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2009, 90 pp., in Georgian.
4. Helmut Schneider, *Philosophical Geography*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2010, 120 pp., in Georgian.
5. Udo Reinhold Jeck, *Erläuterungen zur georgischen Philosophie* (German/Georgian), translated by Lali Zakaradze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2010, 88 pp., in Georgian.
6. Tengiz Iremadze, Dodo Labuchidze, Helmut Schneider, Giorgi Tavadze, Lali Zakaradze, *What is Freedom? Great Thinkers on the Essence of Freedom*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2010, 144 pp., in Georgian.
7. Tengiz Iremadze, Mamuka Tavkhelidze (eds.), *Grigol Robakidze and Modern Thought*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2011, 144 pp., in Georgian.
8. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Dodo Labuchidze, Giorgi Baramidze (eds.), *European Responsibility. Dedicated to the 80th Anniversary of Merab Mamardashvili*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2011, 224 pp., in Georgian.
9. Udo Reinhold Jeck, *Erläuterungen zur georgischen Philosophie* (German/Georgian), translated by Lali Zakaradze, second edition, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2012, 92 pp., in Georgian.

10. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Dodo Labuchidze, Giorgi Baramidze (eds.), *European Responsibility. Dedicated to the 80th Anniversary of Merab Mamardashvili.*, second edition, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 226 pp., in Georgian.
11. Tengiz Iremadze, Dodo Labuchidze, Helmut Schneider, Giorgi Tavadze, Lali Zakaradze, *What is Freedom? Great Thinkers on the Essence of Freedom*, second edition, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 144 pp., in Georgian.
12. Tengiz Iremadze, *Aletheological Realism. Shalva Nutsubidze’s New Ways of Thinking*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 118 pp., in Georgian.
13. Giorgi Tavadze, *Shatili from the Perspective of Philosophical Geography*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 240 pp.
14. Tengiz Iremadze, Helmut Schneider, Giorgi Khuroshvili, Lali Zakaradze, Mikheil Gogatishvili, Giorgi Tavadze, *Philosophische Urbanistik*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2014, 160 pp.

3. Classical and Contemporary Texts of Philosophy and Sociology

Series List:

1. Niklas Luhmann, *Changes in the System of Social Communication and the Mass Media*, translated by Devi Dumbadze, Tbilisi: Arkhe, 2007, 37 pp., in Georgian.
2. Henri Bergson, *Consciousness and Life*, translated by Dodo Labuchidze, Tbilisi: Arkhe, 2007, 44 pp., in Georgian.
3. Carl Schmitt, *Land and Sea*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2010, 180 pp., in Georgian.

Forthcoming:

Gottfried Wilhelm von Leibniz, *Monadology*, translated by Dodo Labuchidze.

4. East and West: Dialogue of Cultures

Series List:

1. Helmut Schneider, *Aesthetics of Zen-Buddhism. Wabi-Sabi and European Idea of Beauty*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2012, 44 pp., in Georgian.
2. Giorgi Tavadze, *The Power of Maps. Gelati and the Concept of Caucasian Philosophy in the Context of Intercultural Philosophy*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 52 pp., in Georgian.

5. Selected Works of Friedrich Nietzsche

Series List:

1. Friedrich Nietzsche, *Ecce homo. How One Becomes What One Is*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2011, 248 pp., in Georgian.

Forthcoming:

Friedrich Nietzsche, *Twilight of the Idols. Or, How to Philosophize with the Hammer*, translated by Giorgi Tavadze.

6. Individual Editions

1. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Giorgi Baramidze, Mikheil Gogatishvili (eds.), *Philosophy, Sociology, Political Science*, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2007, 80 pp., in Georgian.
2. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Giorgi Baramidze, Mikheil Gogatishvili (eds.), *Georgian Thought – Problems of Education – Epistemology of Humanism*, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2008, 76 pp., in Georgian.
3. Alexander Hamilton, James Madison, John Jay, *Federalist*

- Papers*, translated by Giorgi Baramidze, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2008, 584 pp., in Georgian.
4. Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Giorgi Baramidze, Mikheil Gogatishvili (eds.), *Society – Transformation of Knowledge – Philosophy*, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2009, 96 pp., in Georgian.
 5. Giorgi Baramidze, Mikheil Gogatishvili, Lali Zakaradze, Udo Reinhold Jeck, Duane J. Lacey (eds.), *(Neo)Platonism and Modernity. Materials of the International Conference dedicated to Tengiz Iremadze's Book „Konzeptionen des Denkens im Neuplatonismus“, June 30, 2008* (Georgian/English), Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2009, 136 pp.
 6. **Tengiz Iremadze, Lali Zakaradze, Dodo Labuchidze, Mikheil Gogatishvili**, Giorgi Tavadze (eds.), *New Research Projects in Philosophy*, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2010, 50 pp., in Georgian.
 7. Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, translated by Dodo Labuchidze, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2011, 592 pp., in Georgian.
 8. Thomas Paine, *Common Sense*, translated by Giorgi Tavadze, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2012, 146 pp., in Georgian.
 9. *The Essays of American Enlighteners (Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, James Wilson, Benjamin Rush)*, translated by Giorgi Khuroshvili, Tbilisi: Grigol Robakidze University Press, 2013, 180 pp., in Georgian.
 10. Leo Strauss, *Jerusalem and Athens. Some Preliminary Reflections*, translated by Giorgi Khuroshvili, Tbilisi: Publishing House “Saunje”, 2013, 112 pp., in Georgian.
 11. Tengiz Iremadze, *Philosophy at the Crossroad of Epochs and Cultures*, Tbilisi: Publishing House “Nekeri”, 2013, 170 pp., in Georgian.

ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის სამეცნიერო საქმიანობისა და გამოცემების შესახებ სრული ინფორმაცია იხილეთ ინსტიტუტის ვებ-გვერდზე: http://www.gruni.edu.ge/menu_id/808

For more information, please visit our website:

http://gruni.edu.ge/menu_id/810/lang/2/Home

წიგნის ავტორები

მიხეილ გოგატიშვილი – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა მიმართულებით.

ლალი ზაქარაძე – შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის კულტურის მეცნიერებათა განყოფილების გამგე.

გიორგი თავაძე – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორის თანაშემწე.

თენგიზ ირემაძე – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი.

ჰელმუტ შნაიდერი – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი ფილოსოფიის მიმართულებით. ამავე უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის ფილოსოფიის ისტორიის განყოფილების გამგე.

გიორგი ხუროშვილი – გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ფილოსოფიისა და სოციალურ მეცნიერებათა კვლევითი ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომელი.

NOTES ON CONTRIBUTORS

Prof. Dr. **Mikheil Gogatishvili** – Professor in Philosophy and Social Sciences at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia).

Prof. Dr. **Tengiz Iremadze** – Professor in Philosophy and Social Sciences at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia). The Director of Institute of Philosophy and Social Sciences.

Giorgi Khuroshvili – Grigol Robakidze University, Research Fellow at the Institute of Philosophy and Social Sciences (Tbilisi, Georgia).

Prof. Dr. **Helmut Schneider** – Professor in Philosophy at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia). The Head of the Department of History of Philosophy (Institute of Philosophy and Social Sciences).

Assistant Prof. Dr. **Giorgi Tavadze** – Assistant Professor in Philosophy at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia). The Deputy Director of Institute of Philosophy and Social Sciences (Grigol Robakidze University).

Prof. Dr. **Lali Zakaradze** – Professor in Philosophy at Shota Rustaveli State University (Batumi, Georgia). Chair of the Department of Cultural Studies of Institute of Philosophy and Social Sciences at Grigol Robakidze University (Tbilisi, Georgia).